

OPETUSHALLITUS
UTBILDNINGSTYRELSEN

Luuhâmtááidũ puáhtá já kannat pyerediđ – Luuhâmtááidũstrategia 2030 čielgâkielân

Taan kirjáást tun kaavnah oonâid toos,
maht tun puávtáh pyerediđ jieijâd
luuhâmtááiđu
já kavnáđ luuhâmmoovtâ.
Kirjáá loopâst lohá meid uánihávt,
et mii lii luuhâmtááiđustrategya já ton ulme.

OPETUSHALLITUS
UTBILDNINGSTYRELSEN

Tiedettemkirjáás lii pyevtittum oovtâstpargoost Sämitiggijn.

Čielgâkielâlâš tiedettemkirjáás vuáđuduvá almostitmân

Kansallinen lukutaitostrategia 2030

(Aalmuglâš luuhâmtááiđustrategya 2030)

Olgosadeleijee: Máttááttâshaldâttâs, Lukuliike (Luuhâmlihâdâs), 2022

Tuáijim: Source Creative Oy

ISBN 978-952-13-6855-4 (pdf)

ISBN 978-952-13-6856-1 (njoodđum)

Magarijn oosijn luuhâmtáidū čoggâšuvá?

Luuhâmtááidun vaigutteh ennuv ääših.
 Jis olmooš lohá ennuv rijjäääigi,
 te suu luuhâmtáidū lii táválávt pyeri.
 Luuhâmtáidū puárrán távjá meid talle,
 ko peerâ movtjidit luuhâđ.
 Mohnii aašijd pyehtih meid hiäjusmittiđ luuhâmtááidū.
 Luuhâmtááidū puáhtá hiäjusmittiđ ovdâmerkkân tot,
 et ulmust lii miinii rajiittásâid,
 tego luuhâmvädisvuotâ tâi muštopuácuvuotâ.
 Motomáid ulmuid luuhâm lii älkkee.
 Motomáid tot lii vaigâdub.
 Mist juáhháást lii kuittâg
 vuoigâdvuotâ luuhâmtááidun já ton pyereedmân.

Čielgâkielâ lii älkkees kielâ

Jis luuhâm oro vaigâdin,
 te čielgâkielâ sáttá leđe išseen.
 Čielgâkielâ lii älkkeb suomâkielâ ko táválâš almoskielâ,
 já tondiet tom lii älkkeb luuhâđ já addiđ.

Čielgâkielâst puáhtá leđe iše ovdâmerkkân talle

- jis lohhest lii ovdánemváddu, muštopuácuvuotâ,
 luuhâm tâi oppâm vädisvuotâ
- jis lohhee eenikielâ lii eres ko suomâkielâ.

Čielgâkielâst puáhtá kuittâg leđe ävkki kiäs peri,
 kiäs luuhâm lii vaigâd.

Čielgâkielân puáhtá luuhâđ ovdâmerkkân

kiirjijd, viermisijđoid, tiäđáttâskirjáid já oppâkiirjijd.

Čielgâkielân puáhtá meid keččâđ videoid já kuldâliđ jienâkiirjijd.

Čielgâkielâlijd uđđâsijd almostit Selkosanomat-lostâ.

Selkosanomat-lostâ uđđâsijd puáhtá luuhâđ viermist já pááppárhäämist.

Maht luuhâmtááidü puáhtá pyerediđ?

Luuhâmtááidü puáhtá pyerediđ maangâ náál,
já juáhás puáhtá valjiđ olssis pyeremus täävi.

Luuvâ já čääli távjá

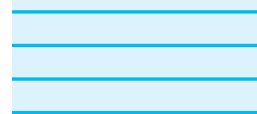
Jieijás luuhâmtááidü puáhtá pyerediđ ovdâmerkkân
luhâmáin já čälimáin ennuv maangâlágán teevstáid.
Talle ko luuhâm tâi čäällim lii suotâs,
te luuhâmtáidü puárrán siämmást.

Smietâ, et mii lii tunjin pyeremus tääpi
uápásmuđ maangâlágán tevsttáid.
Lijkkuuh-uv luuhâđ ráiđukuuvijđ vái
kuldâlah-uv mielâsubboht jienâkirje?
Keččáliččih-uv, et suápá-uv čielgâkirje tunjin?
Nabai maht oroččij čäälliđ tiivtáid
tâi uuccâđ tiäđu aašijn, moh kiäsutteh tuu?

Luuvâ oovtâst skipáráin tâi perruujesânáin

Luuhâmtááidü puáhtá pyerediđ meid oovtâst
skipáráin tâi perruujesânáin.
Luuvâ kirje tâi loostâ
kiäinnii oovtâst jyehi peeivi.
Tuoi pyehtivettee meid savâstállâđ tast,
et magarijđ jurduid luhâmist šoddii.

Luuhâm suápá ovdâmerkkân
perruu ohtâsijđ puddáid
ovdil uáđđám.

Piivde oonâid luuhâmmoovtâ kavnmâ várás

Luuhâmtááidü tuárjumân puáhtá pivdeđ iše.
Ovdâmerkkân peerâkuávdááh já ravviittuvah
adeleh oonâid já materialijd,
moiguin perruuh pyehtih kavnâđ luuhâmmoovtâ.

Sosiaallii mediast já viermist puáhtá
kavnâđ movtijdittee luuhâmkampanjaid,
moid peerâ puáhtá uásálistiđ oovtâst.
Ovdâmerkkân motomeh kirjeráájui luuhâmháástuh
láá almostittum meid čielgâkielân.
Luuhâmháástui ääigi uásálisteeh loheh
čielgâkielâlijd tâi almoskielâlijd kiirjijd maangâlágán
fáádáin.

Uusâ tuárvi älkkees luhâmuš

Kirjeráájuh išedeh tuu
kavnâđ hiäivulii luhâmuš.
Tun puávtáh pivdeđ kirjeráájust
mielâkiddiiváá kirje čielgâkielân.
Kirjeráájuh uárnejeh meid tábâhtusâid,
main puáhtá finniđ šiev luuhâmoonâid.

Luuhâmtááidü tuárjum lii meid
škoovlâi pargo.
Jis oppâkirje oro lijkás vaigâdin,
te máttáatteijest puáhtá pivdeđ čielgâkielâlii kirje.

Luuhâmtáidustrategia lii rahtum syemmilij luuhâmtááidŭ pyeredem várás

Syemmiliih láá čepis lohheeh.
Tutkâmušah láá kuittâg čáittám,
et nuorah iä innig luuvâ
siämmáá pyereest ko 2000-lovo aalgâst.

Luuhâmtáidustrategia lii vuávám tast,
maht pyerediđ syemmilij luuhâmtááidŭ.
Taam luuhâmtáidustrategia lii ráhtám
Máttááttâshaldâttâ Lukuliike (sä. luuhâmlihâstâs)
oovtâst pargojuávhoiin.

Suomâst šadda maailm čepimus eennâm maangâpiälásii luhâmist

Luuhâmtáidū strategia ulmen lii,
et Suomâ lii maailm čepimus eennâm
maangâpiälásii luhâmist ive 2030.

Maangâpiälásâš luuhâmtáidū uáivild tááidū čäällid já luuhâđ
maangâlágán teevstâst maangâlágán tilálâšvuodâin.

Maangâpiälásii luuhâmtááidust lii stuorrâ merhâšume mii aargâst,
tondiet ko mij pyevtittep já tulkkup
maangâlágán teevstâid jyehi peeivi.

Tekstâ puáhtá leđe muide-uv ko
kirje, uodâs tâi tiedettemkirjááš.

Ovdâmerkkân jotolâhmerkkâ, podcast,
muusikvideo já purrâmâšreeseept
láá meid teevstah.

Lii tehálâš,

et mij pastep luuhâđ oppâkirje já aavis.

Siämmáá tehálâš lii kuittâg tot,

et mij pastep čäällid pargoucâmuš,

uuccâđ tiáđū viermist

já árvuštállâđ, et mon lyetittettee miinii uodâsijd lii.

Ko maailm muttoo já ääših sirdojeh viärmán,

te mij tarbâšep maangâpiälásii luuhâmtááidū ain-uv eenâb.

Maangâpiälásii luuhâmtááidū iššijn mij piergip pyerebeht

aargâ tilálâšvuodâin, uápuin já pargoelimist.

Mii aavhijd maangâpiälásii luuhâmtááidust lii pargoelimist?

Jyehi pargee tulkkoo já pyevtit maangâlágán teevstáid pargopeeivi ääigi ađai taarbâš maangâpiälásii luuhâmtááidü. Pargeeh ovdâmerkkân sárnuh puhelimest, oche tiáđu, savâsteleh iärásijguin, čäalih raportijd já čáttájeh.